

DOBOZI ISTVÁN¹

HÁBORÚ ÉS BÉKE AZ AMERIKAI-KÍNAI KERESKEDELEMBEN

WAR AND PEACE IN USA-CHINA TRADE

Konceptcionálisan mélyen elhibázott a Trump-kormány áruforgalmi kereskedelmi mérlegre fókuszáló, merkantilista kereskedelmi politikája, amely figyelmen kívül hagyja a strukturális deficit mélyebb, makroökonómiai fundamentumát, nevezetesen a széles megtakarítási-beruházási rést. A makroökonómiai feltételek változatlansága esetén a Kínával szembeni vámprotekcionizmus a teljes amerikai kereskedelmi hiányt nem csökkenti jelentősen, csupán annak földrajzi szerkezetét módosítja. Az átfogóbb gazdasági kapcsolatokat tekintve az USA-nak Kínával szemben nem deficitje, hanem többlete van. Amerika magas árat fizet az általa kirobbantott kereskedelmi háborúért. A károk kiterjednek a világkereskedelmi rendszerre is a globális értékláncok destabilizálása, a WTO-szabályok negligálása, az unilaterális és diszkriminatív kereskedelempolitika elharapózódása révén. Washington a kereskedelmi, beruházási és technológiai kapcsolatokon keresztül Kína felemelkedésének feltartóztatására rendezkedett be. Ezért tartós kereskedelmi békére nem nagyon lehet számítani Washington és Peking között.

Conceptually, the Trump administration's mercantilist trade policy, which narrowly focuses on the balance of trade in goods, is deeply flawed, ignoring the deeper macroeconomic fundamentals of the structural deficit, namely America's broad savings-investment gap. If macroeconomic conditions remain unchanged, tariff protection vis-a-vis China will not significantly reduce the overall US trade deficit, it will only alter its geographical structure. In terms of broader economic relations, the US has no deficit but a surplus with China. America is paying a high price for the trade war it has started. Damages extend to the world trading system through disruption of global value chains, disregarding WTO rules, and the proliferation of unilateral and discriminatory trade policies. The United States, through trade, investment and technology strategy, has set about to contain China's rise. Therefore, lasting trade peace between Washington and Beijing should not be expected anytime soon.

A 2016-os amerikai elnökválasztási kampány sarkalatos kérdése lett a Kínával való külkereskedelem. Kínát Donald Trump gazdasági agresszornak, ragadozónak, Amerika megerőszőjének bélyegezte meg. Nem kis statisztikai csúsztatással 60 ezer amerikai gyár bezáratá-

¹ A szerző a Világbank volt vezető közgazdásza.

sával és hatmillió amerikai állás elveszejtésével vádolta meg Kínát. Túlzások ide vagy oda, a kínai behozatal gyors felfutásától szenvedő, de elektori szavazatokban gazdag Nagy-tavak ipari hátszaga (a rozsdadóvezet) nyerő választási terep volt Trump számára. Vérébő globalizációellenes, kereskedelmi protekcionista platformon kampányolva – ha hajszállal is – itt kaparintotta meg magának a Fehér Házat. Már a beiktatási beszédében durván nekiment az előző elnökök által követett szabadkereskedelemnek. „A protekcionizmus felvirágzást fog hozni számunkra” – mondta.²

Trump számára a toronymagas – az amerikai GDP mintegy három százalékát kitevő – külkereskedelmi mérleghiány testesíti meg a külföldi partnerek „tiszteletlennek” tartott kereskedelmi praktikáit, Kínával az élen, amely az utóbbi fél évtizedben több mint négyszer annyit árut szállított az USA-ba³, mint amennyit onnan importált. Amint az 1. ábra mutatja, Kínának a Világkereskedelmi Szervezethez (WTO) való 1991-es csatlakozása óta az Amerikával szembeni kínai exporttöbblet több mint a negyvenszeresére szaladt föl, s az utóbbi években a teljes amerikai áruforgalmi deficit közel felét tette ki. Nem véletlen, hogy a kereskedelmi hiány leépítését kiemelt gazdaságpolitikai prioritásként kezelő elnök – szinte megszállottan – Kína megregulálására összpontosít. Olyannyira, hogy Trump új nemzetbiztonsági stratégiájában a kétoldalú egyensúlyzavart egyenesen a nemzetbiztonsági kockázat rangjára emelte. A stratégia „A gazdasági biztonság egyenlő a nemzetbiztonsággal” című fejezetét szinte egy az egyben Kína feltartóztatását szem előtt tartva fogalmazták meg.⁴

2018 elején – kampányígéretéhez híven – Trump elnök vámháborút intézett Kína ellen.⁵ Két év alatt a több lépésben kivetett büntetővámok következtében a kínai import mintegy kétharmadát sújtó átlagos vámtarifa 3 százalékról 20 százalékra ugrott fel. (Válaszul Kína a korábbi 8 százalékról átlagosan 20,5 százalékra emelte fel az amerikai import közel kétharmadát terhelő vámtarifáit.)⁶ Arra hivatkozott, hogy Pekinget csak ezzel lehet rávenni, hogy komolyan tárgyaljon a méretes amerikai kereskedelmi mérleghiány lefaragásáról, közte a „csalásra” és unfair kereskedelempolitikára támaszkodó kínai magatartás módosításáról. Ezeket az elnök olyan praktikákat ért, mint a túlzott állami exporttámogatás, technológialopás, kieroszakolt technológiatranszfer, valutamanipuláció és zárt kínai belső piac. Washington emellett a 2019 decemberében tető alá

² <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/the-inaugural-address>

³ 2018-ban az USA kínai áruimportja 540 milliárd dollár volt, míg az oda irányuló amerikai export csupán 120 milliárd dollárt tett ki, ami 420 milliárd dolláros árukereskedelmi deficitet eredményezett. A szolgáltatások kétoldalú kereskedelmében Amerikának 40 milliárd dollár értékű többlete van, aminek tulajdoníthatóan az összereszkedelemben az amerikai deficit „csupán” 380 milliárd dollár volt. [Office of the United States Trade Representative, <https://ustr.gov/countries-regions/china-mongolia-taiwan/peoples-republic-china>]

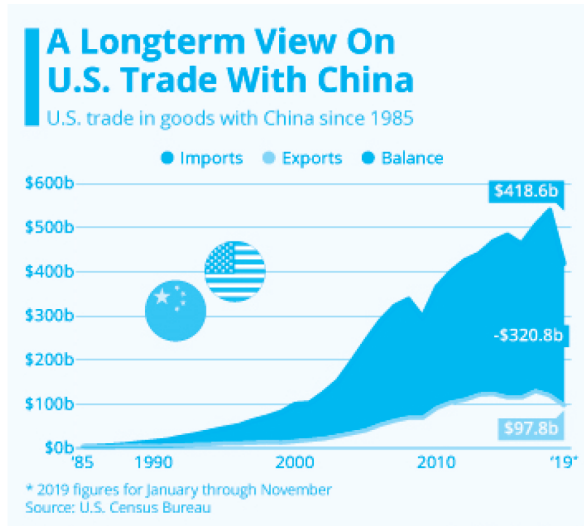
⁴ <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2017/12/NSS-Final-12-18-2017-0905.pdf>.

⁵ Az első két vámemelési hullám azonban Kínán kívül más exportőrökre is kiterjedt. A mosógépekre és napelemekre kivetett pótvámok valamennyi exportáló országot érintették. Az acélra és alumíniumra – nemzetbiztonsági kockázatra hivatkozva – kirótt vámokat pedig Washington még olyan szövetségesekre is kiterjesztette, mint az Európai Unió, Kanada, Dél-Korea és Mexikó.

⁶ The Wall Street Journal, January 22, 2020.

hozott kétoldalú megállapodás keretében rávette Pekinget arra, hogy két éven belül 200 milliárd dollárral növelje amerikai importját.⁷ (Erre részletesen kitérek a tanulmány utolsó fejezetében.)

1. ábra USA-Kína árukereskedelmi története

KÜLKERESKEDELMI DEFICIT: MAKROÖKONÓMIAI SZÜKSÉGSZERŰSÉG

Felmerül a kérdés: van-e gazdaságilag racionális alapja Washington Kína elleni vámháborújának? Alapvetően nincs, annak ellenére, hogy egyes kínai kereskedelmi technikákkal szemben Amerikának (és sok más országnak) már hosszú ideje jogos, de javarészt orvosolatlan panaszai voltak. Nem véletlenül hemzsegnék Kína-ellenes panaszoktól a WTO alacsony hatékonyságú vitarendezési mechanizmusai, amelyek a Trump-kormány alatt tovább gyöngültek.⁸

Trump agresszív vámpolitikája két ingatag pilléren nyugszik. Az egyik a kereskedelmi deficit-tel kapcsolatos félreértés: az a legszimplább populista-merkantilista tévhit, miszerint az import rossz, mert megöli a hazai munkahelyeket, az export viszont jó, mert új állásokat teremt.⁹ A másik pillért a kereskedelmi globalizáció hatásainak nem kellő ismerete alkotja, ami a kínai mérlegtöbblet mértékének és gazdasági jelentőségének túldramatizálásához vezet.

⁷ A részleges egyezmény szerint Washington lemond azon tervéről, hogy további vámokat vessen ki kínai termékekre, és felére csökkenti a 120 milliárd értékű kínai importra korábban kirótt pótvámot.

⁸ A WTO Vitarendezési Testületét Washington 2019 decemberében szándékosan működésképtelenné tette az új testületi tagok kinevezésének blokkolásával.

⁹ Trump felfogásában a nemzetközi kereskedelem nem „win-win”, hanem inkább „win-lose”. A nyertes kontra vesztes mentalitás az üzleti életből ragadt rá, ahogy azt a *The Art of the Deal* című sikerkönyve is sugallja.

Trump tipikusan nulla összegű, konfrontációs gondolkodásmódjában Amerika mint globális szuperhatalom számára vereséget jelent a nagyléptékű kereskedelmi hiány, ami ellen tenni kell. Szerinte az olyan kiugróan nagy exporttöbblettel bíró országok, mint Kína, Németország, Japán és Dél-Korea „tiszteletlen” (unfair) kereskedelmi technikákat alkalmaznak Amerikával szemben, s főként ennek köszönhetik a mérlegaktívumukat. Továbbá annak, hogy Amerika korábbi vezetői puhák voltak velük szemben. Trump szakmai stábjának többségére – beleértve Peter Navarro fehér házi kereskedelmi főtanácsadót és Wilbur Ross kereskedelmi minisztert – jellemző a nemzetközi közgazdaságtan meglehetősen hézagos ismerete. Paul Krugman, a modern nemzetközi kereskedelmi elmélet közgazdasági Nobel-díjasa egyenesen „vacak közgazdaságtanról” beszél.¹⁰

Az egymással intenzíven együttműködő olyan nehézsúlyú gazdaságok között, mint Kína és az USA hosszú távon alapvetően makroökonómiai tényezők idézik elő a kereskedelmi aránytalanságokat. Trump és kormánystábjában azonban nem vesz tudomást arról, hogy – sajátos és rövid távon megváltoztathatatlan makroökonómiai fundamentumai miatt – Amerika számára természetes (nem pedig hátrányos) strukturális állapot a tetemes külkereskedelmi mérleghiány. Ráadásul matematikai szükségszerűség is a nemzeti jövedelmi azonosságból levezethető alábbi formula alapján¹¹:

$$X - M = S - I, \text{ azaz Export} - \text{Import} = \text{Megtakarítás} - \text{Beruházás}$$

Az Egyesült Államokban a beruházások tartósan nagyobbak a nemzetközi viszonylatban is alacsonynak számító belső megtakarításnál. Az amerikai beruházások hosszú távon csökkenő irányzatot mutatnak és 2018-ban a GDP csupán 18,6 százalékát tett ki, szemben a 21,1 százalékos bruttó beruházási rátával.¹² Ebből a makroökonómiai konstellációból törvényszerűen következik az importtöbblet kialakulása a kereskedelempolitikától nagyrészt függetlenül. Alapvetően a nemzeti megtakarítás és beruházás volumene közötti rés határozza meg a kereskedelmi mérleghiány nagyságát.¹³ Részben a dollár nemzetközi kulcsvaluta szerepének köszönhetően a kereskedelmi mérlegdeficitet ellensúlyozza a fizetési mérleg tökeszámlájának a fölöslege, többek között amerikai kincstárjegyek külföldiek – túlnyomórészt kínaiak és japánok – általi vásárlása.¹⁴ Ennek következtében Amerika tovább nyújtózkodhat, mint ameddig a takarója ér, azaz tartósan többet fogyaszthat, mint amennyit megtermel. Ez nem éppen a kereskedelem által okozott gazdasági vereségre utaló állapot. A külkereskedelem makroökonómiáját tekintve Kína tökéletes ellen-

¹⁰ Paul Krugman, Springtime for Sycophants, New York Times, March 12, 2018.

¹¹ A nyitott gazdaságokra vonatkozó nemzeti jövedelmi azonosság: $Y = C + I + G + X - M$, ahol Y a GDP-t, C a fogyasztást, I a beruházást, G a kormányzati vásárlásokat, X az exportot, M pedig az importot jelöli.

¹² Az adatok forrása: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GNS.IC.TR.ZS>.

¹³ Nem véletlen, hogy az USA második világháború utáni tartós exporttöbblete az 1970-es évek első felében csapott át deficitbe, amikor a megtakarítási ráta elkezdett trendszerűen süllyedni. 1973-ban még 23,8 százalék volt a ráta, szemben a 2018-as jóval alacsonyabb 18,6 százalékkal.

¹⁴ Ahogy Joseph Stiglitz neves amerikai közgazdász szellemesen megjegyzi: „A kereskedelmi aránytalanságok egyik oka az Egyesült Államok kulcsvaluta szerepében rejlik. Mivel más országok dollárt halmoznak fel, Amerika kincstárjegyeket exportál autók helyett. A baj ott van, hogy a kincstárjegy-export nem teremt állásokat otthon.” [The Price of Inequality, W.W. Norton & Company, Inc., New York, 2013: 500-501]

képe Amerikának: a szuper magas belső megtakarítás (2018-ban a GDP 46,6 százaléka¹⁵) jelentős kereskedelmi mérlegtöbbletet szül. Kína az áruforgalmi többlet formájában valójában belső megtakarítása egy részét exportálja az USA-ba.¹⁶ Emellett az amerikai állampapírok folyamatos vásárlásával és az amerikai gazdaságban eszközölt beruházásaival az ázsiai ország lehetővé teszi a kétoldalú mérleghiány hosszú távú fenntartását, ami a bilaterális kereskedelmi és pénzügyi interdependencia tankönyvi példája.

A fenti makroökonómiai összefüggésekből logikusan következik, hogy az USA nem túlfűtött protekcionizmussal – különösen nem a ma már elavult és az importcsökkentő hatás mértékét tekintve kiszámíthatatlan vámfalakkal –, hanem elsősorban a megtakarítási ráta emelésével tudná a strukturális kereskedelmi mérleghiányát tartósan mérsékelni. A szövetségi kormány a nemzeti megtakarítási rátát közvetlenül emelni tudná a költségvetési hiány csökkentésével. Az amerikai gazdaságnál empirikusan bizonyítható az „ikerdeficit” megléte, vagyis a költségvetési és kereskedelmi hiány tendenciaszerű együttmozgása.¹⁷ A 2017-es vaskos adóvágással és a költségvetési deficit abból fakadó jelentős növelésével azonban a Trump-kormány éppen az ellenkezőjét csinálja annak, amit a kereskedelmi deficit célul tűzött lefaragása makroökonómiailag megkövetelne. A költségvetési hiány a 2017. évi 779 milliárd dollárról (a GDP 3,5 százaléka) 2019-re 984 milliárd dollárra ugrott fel (4,6 százalék) és 2020-ra 1000 milliárd dolláros deficit (4,9 százalék) várható.¹⁸ S valóban – a Trump-kormány erőteljes protekcionista politikája ellenére – az ikerdeficit-elmélettel összhangban a teljes árukereskedelmi hiány 7,5 százalékkal emelkedett 2017 és 2019 között.¹⁹

A már hatályban lévő vámpolitikai intézkedésekkel Washingtonnak sikerülhet a kínai deficit lefaragása, de a makrofundamentumok fennmaradása esetén fennáll a kockázat, hogy a kínai vákuumot más külföldi szállítók töltik ki az amerikai piacon. Tehát nem történik más, mint relációs importhelyettesítés, az import földrajzi szerkezetének módosulása.²⁰ Rövid távon azonban nem könnyű külföldi vagy hazai helyettesítőket találni a kínai importtermékekre. Nem véletlen, hogy 2018-ban, a vámháború első évében a bilaterális árukereskedelmi hiány nem csökkent, sőt tovább emelkedett. Csupán 2019-ben sikerült a hiányt 74 milliárd dollárral (18 százalékkal) mérsékelni, amit azonban majdnem teljesen ellensúlyozott a világ többi részével szemben fennálló amerikai deficit jelentős növekedése, aminek következtében a teljes hiány alig, csupán 2,5 százalékkal zsugorodott.²¹ Például a magas pótvámok miatt megdrágult kínai mosógépeket az amerikai importőrök a Thaiföldről és más ázsiai országokból származó behozatal fokozásával pótolták.

¹⁵ <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GNS.IC.TR.ZS>.

¹⁶ Ahogy Simai Mihály rámutat: „Hatalmas egyensúlyhiány alakult ki a megtakarítások és a fogyasztás között a világ gazdaságában s különösen az USA-ban, és az ország gyakorlatilag „elnyelte” vagy felszívta a világ többi része megtakarításainak jelentős részét.” [A harmadik évezred nyitánya, Corvina, Budapest, 2016:72]

¹⁷ Lásd például: [Joseph E. Stiglitz, *People, Power, and Profits*, W.W. Norton & Company, New York, 2019:307]

¹⁸ A költségvetési adatok forrása: <https://www.cbo.gov/topics/budget>.

¹⁹ <https://www.census.gov/foreign-trade/balance/c0004.html>.

²⁰ Ez történt az Obama-kormány idején, amikor a kínai acélra kivetett dömpingvám miatt a kínai import jelentősen visszaesett, miközben a vietnami import meglődült.

²¹ <https://www.census.gov/foreign-trade/balance/c0004.html>.

A KERESKEDELMI GLOBALIZÁCIÓ OPTIKAI TORZÍTÁSAI

A világkereskedelem korszerűtlen, a globalizáció előtti érát tükröző felfogása a másik ok, amiért Donald Trump és kereskedelempolitikai stábjá számára Kína mumussá vált. Az elmúlt évtizedek viharos ütemű gazdasági nemzetköziesedése és a multinacionális vállalatok kontinenseken átnyúló termelészervezései és értékláncai elavulttá, torzítottá tették a hagyományos, bruttó szemléletű külkereskedelmi statisztikákat. A globalizációt megelőzően egy ország exportja viszonylag híven tükrözte az ott előállított termékek értékét (az importált nyersanyagokat és energiahordozókat leszámítva). A nemzetközi szállítási hálózatok kiépülése azonban számottevően felnagyítja a világkereskedelemben a globális értékláncok közepén és végén elhelyezkedő olyan összeszerelő országok súlyát, mint Kína.

Kína az évek folyamán a világ legnagyobb ipari összeszerelő műhelyévé tornázta fel magát, ahol főként a más ázsiai országokból (Japán, Dél-Korea, Tajvan stb.) és az Egyesült Államokból odaszállított közbenső termékek végső összeszerelése folyik, igen gyakran jelentős kézi munkára támaszkodva. Az ázsiai ország exportjának nagyobbik fele multinacionális, főként amerikai vállalatokon keresztül jut a világpiacra és az USA-ba. A bruttó szemléletű exportstatisztikák azonban a végső termék teljes értékét a „feladó” országnak tulajdonítják akkor is, ha az ott hozzáadott érték csak töredékét teszi ki a végtermék teljes értékének. Például 2017-ben az amerikai Apple cég Kínában összeszerelt iPhone-ja – azaz az egyik legtipikusabb „globális” termék – mesterségesen felnagyítva, 16 milliárd dollárt kitevő értékben járult hozzá Kína USA-val szembeni exporttöbbletéhez, mivel az okostelefon 230 dollárra becsült előállítási egységköltségén számították be az exportba. Az egységnyi kínai hozzáadott érték – kínai alkatrészek és munkaerő – azonban csak 8,5 dollár volt. Tehát csupán egy áru esetében a kínai exporttöbblet nem kevesebb mint 15 milliárd dollárral értékelődött túl statisztikailag.²²

A kínai hozzáadott érték aránya az Amerikába irányuló statisztikailag kimutatott export harmadára becsülhető. A Kínával szembeni „tényleges” amerikai kereskedelmi hiány így mintegy 100 milliárd dollárral kisebb, mint amennyit a hivatalos statisztikák mutatnak. Van egy további fontos eleme a kétoldalú kapcsolatoknak, amelynek figyelmen kívül hagyása tovább torzítja az amerikai kereskedelmi deficitről kialakított képet: a szolgáltatáskereskedelem (turizmus, oktatás, nemzetközi fuvarozás, szellemi tulajdon stb.), amelyben az USA-nak jelentős, évente 40 milliárd dollárra rúgó exporttöbblete van kínai relációban. Emellett Amerika Hongkonggal szembeni 30 milliárd dolláros kereskedelmi többletének java részét Kínába reexportálják. De ami a kétoldalú gazdasági együttműködés összkepe szempontjából a legfontosabb: a Kínában működő amerikai multinacionális vállalatok (Apple, Nike, Ford, General Motors stb.) évente mintegy 250 milliárd

²² Saját számítás a The Wall Street Journalban közölt adatok alapján (February 1-2, 2020). A 230 dollárt kitevő egységköltségből (amin az exportot statisztikailag számítják) például 110 dollár esett a dél-koreai Samsungra (főként kijelzők), valamint 45 dollár a japán Toshiba-ra és a dél-koreai Hynixre együttesen (memóriachip).

dollár értékű árut adnak el az ottani belső piacon.²³ Például a General Motors már több járművet értékesít Kínában, mint otthon. A gazdasági együttműködés egésze szempontjából az összkép tehát meglehetősen kiegyensúlyozott, szemben azzal a Trump-kormány által hangsúlyozott „kolosszális aránytalansággal”, amely az árukereskedelemre való túlzottan egyoldalú, korszertűlen szemléletből következik.²⁴ Ez vezetett Washington Peking elleni eltúlzott, elhibázott kereskedelempolitikai lépéseire, elsősorban a vámháborúhoz.

CSÚCSTECHNOLÓGIAI VERSENGÉS AZ ELSŐ HELYÉRT

A vámháborúra indokolatlanul túlradó figyelem összpontosul a Fehér Házban, nem kis mértékben Trump elnök elégtelen közgazdasági ismereteinek és bombasztikus vezetési stílusának köszönhetően. A Kínával szembeni kereskedelmi mérleghiány Amerikának „szűnyogcsipés”, hiszen csupán 1,5 százaléka a GDP-nek, ráadásul – ahogy erre fentebb rámutattam – a mérlegdeficit természetes állapot a messze legfontosabb kereskedelmi partnerrel szemben a hazai termelésnél rendszeresen jóval többet fogyasztó országban. Még ha 25 százalékos pótvám terhelné is a teljes kínai árubehozatalt, a kínai termékek akkor is csak a GDP 0,7 százalékát kitevő arányban drágulnának meg az amerikai piacon. Érdemes ezért a világ második legerősebb gazdaságával ennyire összerúgni a patkót?

A tárgyilagos válasz egyértelmű, de az is, hogy a háttérben jóval többről van szó, mint vám-tarifa és kereskedelmi mérleghiány. Miről? Kína mind több területen Amerika globális vagy regionális stratégiai kihívójává vált. Ahogy Marco Rubio republikánus szenátor mondja: „Olyan átfogó ma a kínai fenyegetés, mint amelyet Amerika korábban soha nem látott.”²⁵ Kína látványos világgazdasági terjeszkedése, robbanásszerű csúcstechnológiai kiugrása és katonai ütőképességének részben ezzel összefüggő erőteljes növekedése miatt Washingtonban megkongatták a vészharangot, és megindult az egész pályás amerikai letámadás az ázsiai óriás ellen. Ez ma Washington szorongásos, „Szputnyik 2” pillanata, amikor a Fehér Ház, valamint a kül- és biztonságpolitikai vezérkar számára végleg megvilágosodott, hogy Kína mekkora stratégiai veszélyt jelent Amerika éltechnológiai elsőbbségére és globális vezető szerepére. Ahogy az egyik fehér

²³ Elvileg a közvetlen külföldi beruházásra támaszkodó értékesítés az anyaországbeli áruexport részbeni helyettesítőjeként is felfogható. Lásd például [Loretta Fung, Jin-Tan Liu és Fa-Min Wang, Are FDI and Parent Firm Exports Substitutes or Complements? An empirical Study of Taiwanese Manufacturing Firms, Taiwan Economic Review, No. 2, 2013]. Vállalati adatokra támaszkodva a tanulmány szignifikáns helyettesítési hatást mutatott ki több tajvani feldolgozóipari ágazatban a Kínában eszközölt működő tőkeberuházások és az anyacégek oda irányuló exportja között.

²⁴ Eme „összkép-szemléletű” (áru- és szolgáltatáskereskedelem, re-export és külföldi közvetlen beruházások együttes számításba vétele) megközelítést először a jelen szerző alkalmazta a nemzetközi irodalomban [Istvan Dobozi, Trade relationship is more balanced, Financial Times, July 10, 2018; Istvan Dobozi, Peter Navarro Misses a Few Trade Principles, The Wall Street Journal, August 5, 2018]. Az összkép teljességéhez tartozik még egy további körülmény: a Kínába irányuló amerikai csúcstechnológiai export önkéntes korlátozása nemzetbiztonsági kockázatra hivatkozva. Enélkül az amerikai kereskedelmi mérleghiány kínai relációban valószínűleg több tízmilliárd dollárral kisebb lenne.

²⁵ <https://www.rubio.senate.gov/public/index.cfm/2018/5/video-at-haspel-hearing-rubio-raises-growing-threat-posed-by-china>.

házi hivatal mondja: „A globális dominancia elérése céljából a kínai kormány átfogó és hosszú távú ipari stratégiát valósít meg. Peking végső célja az, hogy a külföldi vállalatokat kiszorítsa – először otthon, utána pedig külföldön – a kulcstechnológiák és termékek kifejlesztéséből és gyártásából.”²⁶

Washingtont különösen Peking 2015-ben elfogadott „Made in China 2025” programja nyugtalanítja, amely aktív állami irányítással globális vezető szerepre törekszik valamennyi éltechnológiában, a szupergyors adatátviteltől kezdve továbbfejlesztett robotokon keresztül a mesterséges intelligenciáig. Olyan technológiai szupersztárok, mint a Baidu, ZTE, Tencent, Huawei, Alibaba – amelyek korábban főleg „koppintásból” éltek – egyre jobban az amerikai techóriások sarkában vannak. 2018-ban a mesterséges intelligencia gyakorlati alkalmazására több vállalkozói tőkét fektettek be Kínában, mint az USA-ban. A Tencent „WeChat” üzenetküldő alkalmazása fölveszi a versenyt bármelyik hasonló amerikai applikációval.

Az amerikai kormányt azonban mindenekelőtt az 5G szupergyors mobiltechnológia terén kiharcolt kínai elsőbbség és kezdeti világkereskedelmi siker zavarja. Washington szerint az 5G fél évtizeden belül a gazdaság gerincét fogja alkotni.²⁷ Donald Trump nemzetbiztonsági kockázatra hivatkozva szükségállapotot rendelt el annak érdekében, hogy „megvédje” az amerikai informatikai hálózatokat a külföldi (értsd: kínai) ellenségektől. Egy másik elnöki intézkedés feketelistázta a Huawei, Kína csúcstechnológiai zászlóshajóját, a világ legnagyobb telekommunikációs vállalatát, az 5G nemzetközi piacvezetőjét, amelyet Washington a kínai kormány meghosszabbított hírszerzési karjának vél.²⁸ A Huawei látványos globális nyomulása komolyan veszélyezteti Amerika exportérdekeit a jövő világgazdaságának legkritikusabb ágazatában. Tény ugyanakkor, hogy a Huawei és több kínai techcég még mindig függ (bár fokozatosan csökkenő mértékben) amerikai szoftverektől (ilyen például a Google Android operációs rendszere) és éltechnológiáktól, különösen a legkorszerűbb félvezetőktől. Nemzetbiztonsági kockázatra hivatkozva Washington minden követ megmozgat a Huawei világméretű – közte magyarországi – bojkotton keresztüli feltartóztatására. Eddig azonban a kampány csak részleges sikert könyvelhet el még olyan közeli szövetségeseknél is, mint például Nagy-Britannia és Németország, mivel a Huawei kiemelkedően a legversenyképesebb 5G-szolgáltató, miközben Washington adós a konkrét és meggyőző bizonyítékokkal a biztonsági kockázatokkal illetően. Úgy tűnik azonban, hogy az eddigi amerikai korlátozások nem ütöttek mély sebet a kínai vállalatnál sem pénzügyileg, sem technológiailag.²⁹ Ezen kívül az amerikai kormány mind jobban korlátozza az állami kötődésű kínai befektetők technológiai célú vállalatfelvásárlásait a kaliforniai Szilícium-völgyben.

²⁶ How China's Economic Aggression Threatens the Technologies and Intellectual Property of the United States and the World, White House Office of Trade and Manufacturing Policy, Washington, June 2018 (<https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2018/06/FINAL-China-Technology-Report-6.18.18-PDF.pdf>.)

²⁷ The Qualcomunism manifesto, *The Economist*, February 15, 2020.

²⁸ A Huawei-on kívül több mint másfélszáz kínai vállalatra terjednek ki az amerikai technológiabeszerezési korlátozások.

²⁹ Ennek kapcsán inkább washingtoni katonai körökben támadtak aggodalmak amiatt, hogy az évente több milliárd dolláros kínai eladástól eleső amerikai techcégek (Micron, Qualcomm, Intel stb.) számára megnehezül az éltechnológiai verseny megnyeréséhez szükséges kutatási és fejlesztési erőforrások folyamatos előteremtése [*The Wall Street Journal*, February 14, 2020].

Az olyan csúcstechnológiákkal kapcsolatban, mint például az 5G, a mesterséges intelligencia és a fejlett robotok nem lehet pontosan tudni, hogy hol végződik a gazdaság és hol kezdődik a nemzetbiztonság. A Huawei esete szemléletes példája a két terület zavaros összefolyásának Amerika Kína-stratégiájában. A Kínával szembeni technológiai korlátozások kísértetiesen emlékeztetnek a hidegháborúban a Szovjetunió ellen alkalmazott COCOM-embargóra, amely kulcseleme volt Amerika szovjet feltartóztatási és gyöngítési stratégiájának. Most Washington Kínával való viszonyában is egyre inkább a feltartóztatási és biztonságpolitikai szempontok kerültek felül, miközben érezhetően gyöngül az eddigi szoros gazdasági összefonódás stabilizátor szerepe a kétoldalú kapcsolatrendszerben.

KÍNA VÁLASZSTRATÉGIAI OPCIÓI

„A kereskedelmi háborúk jók és könnyen megnyerhetők” – harangozta be vámháborúját Donald Trump 2018 elején.³⁰ Az elnök mindkét vonatkozásban elszámította magát, mert – ahogy alább látni fogjuk – Amerika máris sokat veszített ezen a háborún, és két év alatt sem sikerült térdre kényszerítenie Pekinget. A tévedés egyik fontos oka: Trump erősen leértékeli Kína valóságos erejét, közte a külső gazdasági nyomás elleni védekező potenciálját és válaszlehetőségeit. Ugyanakkor túlértékeli Amerikát mint kereskedelmi szuperhatalmat, amely képes a sarokba szorítani és megregulázni Kínát. Ám 9 százalékos részesedésével a világexportból (Kína 13 százalékaival szemben), Amerika nem egyedülálló kereskedelmi nagyhatalom. A globálisan feltörekvő Kína nem mutatkozhat gyengének Washington nyomáspolitikájával szemben sem a hazai, sem a világgözelemény szemében. Peking a kereskedelmi háború első napjától fogva jelezte, hogy a „szemet szemért, fogat fogért” elve alapján arányos válaszokat fog adni a washingtoni „vámterrorra”. A Trump-kormány azzal kalkulált, hogy a vámpolitika síkján ez egyre kilátástalanabbá válik Peking számára, mivel a kétoldalú kereskedelemben Kína négyszer kevesebb árut importál, mint Amerika, így a vámretorzióhoz Pekingnek gyorsan elfogynak a lapjai.

Az ellenvámokon kívül milyen fegyverei vannak a kínai vezetésnek a kereskedelmi háború esetleges jövőbeli elszabadulása esetén? Már mintegy félezer nagy amerikai vállalat működik Kínában, köztük olyan márkanévvel, mint az Apple, Nike, Ford, General Motors, KFC és Starbucks. Számukra a kínai középosztály 400 milliós belső piaca az első (például a GM és a KFC esetében) vagy a második legnagyobb (például Apple) értékesítési piacot jelenti. Nem véletlen, hogy a pekingi vezetés adut lát a nemzeti „piaci hatalomban”, közte a piachoz való hozzáférés lehetővé tételében. A kormány számos módon megnehezítheti az ott működő amerikai cégek életét, például diszkriminatív működési szabályokkal vagy éppen informálisan megindított fogyasztói bojkottal: „Apple-telefonok helyett vegyünk Huawei!”³¹ Kínában több mint négyezer Starbucks kávézó üzemel, amelyeket címzett, hazafias felhangú fogyasztói felhívásokkal hónapokon belül bezárásra lehet kényszeríteni. Korábban japán és dél-koreai vállalatok a saját bőrükön tapasztalhatták meg az ilyen jellegű pekingi gazdasági büntetés ódiomát.

³⁰ Donald J. Trump, tweet, March 2, 2018.

³¹ A The Economist (February 22, 2020) szerint „A kereskedelmi háború foltot ejtett az Apple-márkán. A Kínában eladott Apple-okostelefonok száma zuhanásszerűen csökken.”

A bojkott könnyen kiterjeszhető az Amerikába irányuló jelentős kínai turizmusra is, mivel a szervezett turizmus jórészt állami kézben van. Washington csak abban reménykedhet, hogy a Kínában így ellehetetlenített vagy a dráguló munkaerő miatt távozó amerikai cégek hazaköltöznek majd, gyarapítva az otthoni, jól fizető munkahelyek számát.³² Valószínűbb azonban, hogy az amerikai multik – a már kiépített nemzetközi értékláncaik miatt is – inkább Ázsiában maradnak, Vietnammal, Thaifölddel, Bangladesssel, Indiával és a Fülöp-szigetekkel az élen.³³ Például a legutóbbi években a mosógépgyártást egyes amerikai cégek Thaiföldre és Vietnamba helyezték át.

Ott van továbbá Peking kezében a rejtett valutafegyver. Minden importvámot ellensúlyozni lehet – részben vagy egészben – az exportáló ország valutájának megfelelő mértékű leértékelésével. A vámháború 2018 elejei kitörése óta az irányított lebegtetésű jüan már 10 százalékot veszített értékéből a dollárral szemben, ezzel arányosan – azaz körülbelül feléig – ellensúlyozva az amerikai pótvámok (jelenleg átlagosan 20 százalék) negatív exporthatását. Ráadásul Peking számára a leértékelés dupla csövű puska, mivel az – rárakódva az ellenvámokra – tovább drágítja az amerikai importtermékeket a hazai piacon.

Kizárt azonban, hogy Trump jellegzetesen 25 százalékos vámjaira Peking hasonló mértékű leértékeléssel reagáljon. Miért? Az utóbbi években kialakult jüan-dollár árfolyamot a Nemzetközi Valutaalap és a Világbank nem tartja egyensúlytalannak a kínai külgazdaság mai helyzetében (például a korábban eget verő fizetési mérlegtöbblet nagyot zuhant a GDP százalékában kifejezve). A pekingi vezetés általában gondosan kerüli a hirtelen, destabilizáló hatású gazdaságpolitikai húzásokat, s a valutapolitikában is fokozatosságra és kiszámíthatóságra törekszik. A jüan 2015 utáni, szűk sávban irányított lebegtetése is inkább az irányításról, mintsem a szabad árfolyammozgásról szól. Peking nemcsak az inflációs hatások miatt nem híve a vaskos leértékelésnek. Korábbi kedvezőtlen tapasztalatok alapján a kínai vezetés különösen fél attól, hogy a leértékelési várakozások masszív tőkekimenekítéssel járnak, és elriasztják a külföldi beruházókat, jóllehet a gazdaság lassulóban van, a belső megtakarítások pedig mérséklődtek a lakosság fokozódó előregedésének és az izmosodó középosztály nagyobb fogyasztási kedvének betudhatóan. Egy masszív leértékelődés következtében nemzeti valutában meglödulna az állami vállalatok méretes, dolláralapú eladósodottsága. Ha Pekingnek nincs valamire szüksége, az a vállalati szféra adósságbuborékának veszélyes tágulása.

Kína pénzügyi „nukleáris” fegyvere nem a valutaleértékelés, hanem a csillagászati méretű amerikai adósságpapírok birtoklása. Miből fakad Peking dollárral szembeni potenciális hatalma? Abból, hogy a dollár világváluta szerepe miatt az USA esetében nem működik a külkereskedelmi egyensúlyhiány árfolyamváltozáson keresztüli automatikus korrekciója. Normális körülmények között az amerikai léptékű, toronymagas kereskedelmi deficit miatt a dollár számottevően leér-

³² Az Amerikai Kereskedelmi Kamara által készített felmérés szerint 2019 tavaszán a Kínában működő export-orientált amerikai vállalatok kevesebb mint hat százaléka tervezte a hazatérést, szemben a cégek 60 százalékával, amelyek Kínában akarnak maradni [Weijian Shan, *The Unwinnable Trade War*, Foreign Affairs, November/December 2019:101-102].

³³ [Kenneth Rapoza, 'Trade War Update: U.S. Companies not Coming Home, but Many are Leaving China', *Forbes*, January 13, 2020]

tékelődne, fékezve így az importot, ösztönözve a kivitelt. Merkantilista szuperexportőrként Kína azonban devizatartalék formájában „bespájzolja” a hatalmas árukivitel-többletből származó dollárbevételeinek jelentős részét, erősítve ezáltal az amerikai valuta árfolyamát.

Az ezeregszáz milliárd dollárra rúgó amerikai állampapírral a tarsolyában Kína az USA legnagyobb külföldi hitelezője, az amerikai költségvetési és fizetési mérleghiány kiemelten fontos finanszírozója. Peking a toronymagas dollártartalékok egy részének dömpingszerű piacra dobásával bármikor padlóra küldheti a dollárt, bár ez jelenleg nem áll érdekében, mivel csökkenne a maradék devizatartalék értéke, és felértékelődne a jüan. Hszi Csin-ping kínai elnök – Donald Trumppal szöges ellentétben – nem akar a fennálló nemzetközi gazdasági rend rombolójának mutatkozni. Korántsem zárható ki azonban, hogy egy rendkívüli vészhelyzetben Peking bedobja majd a pénzügyi atomfegyvert. Közben – részben a Trump-i vámháború természetes folyamánnyaként – Peking visszafogja az amerikai kincstárjegyek vásárlását, ami emelő hatást gyakorol a kamatlábakra az Egyesült Államokban és világszerte.

Említést kell tenni végül Donald Trump „globális amerikai energiadominancia” címkeű energiadoktrínájáról, amelyben központi szerepet kapott az USA cseppfolyós földgázexportja a tempósan bővülő ázsiai LNG-piacokra. Japán után Kína a második legnagyobb LNG-importpici a világon, s csak évek kérdése, hogy mikor kerül az élre. A gazdasági háború kitartó elhúzódása esetén Washington valószínűleg lemondhat a kínai energiapiacról, mint a kereskedelmi aránytalanság egyik potenciális kiigazítójáról.

A PROTEKCIONIZMUS ÁRA

Washington kétéves kereskedelmi háborúja Kínával a középpontban a várakozásoknak megfelelően semmilyen kézzelfogható gazdasági előnyt nem hozott eddig Amerikának. Ugyanakkor bőséges empirikus kutatás mutatta ki ennek az ellenkezőjét, a tetemes gazdasági kárt Amerika és részben az egész világ gazdaság számára.

A Federal Reserve Board, az amerikai jegybank egyik tanulmánya szerint a Trump-i vámok és a nyomukban kialakult bizonytalan, romló kereskedelmi környezet 2019-ben már egy százalékponttal csökkentette az amerikai GDP-t: a kormány által várt több mint 3 százalék helyett 2,1 százalékos volt a növekedési ütem.³⁴ A lassulást főként a beruházások növekedésének jelentős lassulása idézte elő.³⁵

Becslések szerint a Kínából importált cikkekre kivetett pótvámok miatt – amelyek ténylegesen fogyasztási adóként működnek – évente 620 dolláros veszteség éri az átlagos amerikai háztartást, amely nemzetgazdasági szinten összesítve 80 milliárd dollárt (a GDP 0,4 százalékát) tesz ki.³⁶

³⁴ [Dario Caldara, Matteo Iacoviello, Patrick Molligo, Andrea Prestipino and Andrea Raffo, Does Trade Policy Uncertainty Affect Global Economic Activity?, FEDS Notes, Washington, September 4, 2019; Trade Uncertainty Likely to Cut U.S. Growth by More Than 1%, Fed Research Says, The Wall Street Journal, September 5, 2019; A China Trade Relief, The Wall Street Journal, January 16, 2020]

³⁵ 2019-ben a magánberuházások növekedési üteme 1,8 százalékra esett vissza a megelőző évi 5,1 százalékról [The Growth Cost of Tariffs, The Wall Street Journal, January 31, 2020].

³⁶ Weijian Shan, op.cit., 102.o.

A vámháború egyik kiemelt célja az amerikai feldolgozóipar talpra állítása volt a „tisztesség-telennek”, sőt olykor „csalónak” megbélyegzett kínai szállítókra³⁷ (de az acél és alumínium esetében másokra is) kirótt büntetővámok segítségével. Ezt a célt azonban még részben sem sikerült elérni. A Federal Reserve Board empirikus elemzése a 2018-as vámtarifák közvetlen védőhatásán kívül figyelembe vette a közvetett, tovagyrúzódó hatásokat is, köztük a megdrágult, közbenső importtermékek (acél, alumínium stb.) és a külföldi ellenvámok versenyképesség-csökkentő hatását a feldolgozóipar széles skáláján.³⁸ A tanulmány következtetése: a közvetett negatív hatások nagyobbak, mint a vámok közvetlen védőhatásai az egyes alágazatokban, azaz – legalábbis rövid távon – a feldolgozóipar egésze nettó veszteséget szenvedett el mind a foglalkoztatás, mind a termelés területén.

A Trump-i vámháborúra való (részben politikai célzatú) visszacsapásként Peking drasztikusan csökkentette, egyes esetekben (például szója) teljesen megszüntette az USA-ból származó mezőgazdasági importot, amely súlyos helyzetbe hozta az amerikai farmereket, akik számára Kína a legnagyobb és leggyorsabban bővülő exportpiac lett az utóbbi évtizedben. Csúcsszintre ugrott az agárszektor eladósodottsága és jelentősen megszaporodott a csődbe jutott farmerek száma. A kormány arra kényszerült, hogy 28 milliárd dollárra rúgó rendkívüli segéllyel mentse meg a kereskedelempolitikája miatt bajba jutott Donald Trump politikai törzsbázisához tartozó farmereket.³⁹ Az utóbbiak körében komoly az aggodalom amiatt, hogy – kormányközi egyezmények ide vagy oda – a korábban kiépített kínai agrárkapcsolatok esetleg évekig nem térnek vissza a régi kerékvágásba.

KERESKEDELMI BÉKE VAGY ÁTMENETI FEGYVERSZÜNET?

A jelentős gazdasági károk miatt már jó ideje erős politikai nyomás nehezedik Trump elnökre a Kínával szemben folytatott kereskedelmi háború befejezése érdekében. Nehéz és többször megszakadt kormányközi tárgyalások után 2019 decemberében Washington részleges kereskedelmi megállapodást kötött Pekinggel. A Trump-kormány beleegyezett abba, hogy nem vezeti be a korábban kilátásba helyezett újabb pótvámokat, s csökkenti a már hatályban lévő vámtarifákat a kínai import viszonylag kis részére.

Cserében a kétoldalú kereskedelmi mérlegaránytalanság csökkentése érdekében Kína ígéretet tett áru- és szolgáltatásimportja 200 milliárd dolláros növelésére két éven belül. Ezen kívül Peking kötelezettséget vállalt többek között arra, hogy megnyitja a pénzügyi szolgáltatások piacát az amerikai cégek előtt, fokozza az amerikai szellemi tulajdon védelmét és nem folyamodik nemzeti valutája mesterséges, exportserkentést célzó manipulálásához. A megállapodás keretében a felek új vitarendezési mechanizmus felállításában is megegyeztek. A korlátozott megállapodással csak átmenetileg jutott nyugvópontra az amerikai-kínai kereskedelmi háború, amely nem orvosolja Washington mélyebb, rendszerszintű kifogásait – túlzott állami beavatkozás, exportszubsz-

³⁷ A Kína-héjának tartott Marco Rubio szenátor egyenesen „tolvajadót” emleget a kiterjedtnek tartott kínai technológialopás és kikényszerített technológiaátadás okán.

³⁸ [Aaron Flaaen and Justin Pierce, Disentangling the Effects of the 2018-2019 Tariffs on a Globally Connected U.S. Manufacturing Sector, Federal Reserve Board, Washington, December 23, 2019]

³⁹ [The Wall Street Journal, January 13, 2020]

venciók, külföldi beruházások korlátozása, piaci alapú versenyszabályok hiánya, globális technológiai szupremáciát célzó állami támogatás stb.– Kína kereskedelem- és technológiapolitikai magatartásával kapcsolatban. Jellemző, hogy a megállapodás végrehajtása nem kötelezi Pekinget egyetlen hatályos törvény módosítására sem. Korábban a tárgyalások azért szakadtak meg, mert Washington foggal-körömmel ragaszkodott ahhoz, hogy a kínai kormány új jogszabályokkal vagy törvényt módosításokkal erősítse meg a követelt reformok melletti elkötelezettségét. A Fehér Ház abban reménykedik, hogy a kereskedelmi megállapodás következő, második szakaszában Peking hajlandó lesz a kívánatosnak tartott, mélyebb reformok ügyében is engedményeket tenni.

Több oknál fogva ez a reménykedés azonban nem tűnik kellően megalapozottnak, különösen akkor, ha Amerika továbbra is fenn akarja tartani magának a jogot, hogy saját belátása szerint büntetővámokat vessen ki, amelyekre Kína nem válaszolhatna ellenvámokkal. A reformok jogszabályokkal való washingtoni kikényszerítését Peking minden valószínűség szerint a jövőben is ellenezni fogja, mivel az a történelmileg rossz emléké egyenlőtlen szerződésekre emlékezteti. A globális szuperhatalmi ambíciókat tápláló Kína nem mutatkozhat könnyen befolyásolhatónak Washingtonnal szemben a gazdasági rendszer alapvető és sikeresnek tartott elveit illetően. A másik ok taktikai jellegű: elképzelhető, hogy a decemberi átmeneti megállapodás által előállított tüzszünetben a pekingi vezetés időhúzásra rendezkedik be arra számítva, hogy a zsigerileg Kína-ellenesnek tartott Donald Trump nem nyeri meg a következő elnökválasztást, s könnyebb lesz az új elnökkel való együttműködés és a vitás kérdések rendezése. Már csak ezért sem tartom reálisnak Trump elnök azon tervét, hogy egy átfogó, végleges kereskedelmi békeszerződést nyélbe lehessen ütni 2020. november 3-a, az elnökválasztás napja előtt. Ráadásul – Peking sokat kifogásolt nemzetközi szerződésteljesítési fegyelmén és az amerikai elnök olykor kiszámíthatatlan diplomáciai húzásain túlmenően – komoly kérdőjelek vannak az ideiglenes megállapodás jellegével és megvalósíthatóságával kapcsolatban. A megállapodás határozott lépés az államilag irányított kereskedelem (managed trade) felé, miközben a kínai kormányt Washington korábban éppen azért bírálta, mert túlzott mértékben beavatkozott a kétoldalú kereskedelembe. Például az Amerikából származó import tervezett drasztikus növelése elképzelhetetlen a kínai kormány mikromenedzselése, sőt kötelező exportutasításai nélkül. Közben Washington egyre erőteljesebben és szélesebb körben fokozza a biztonságpolitikai motivációjú korlátozásokat mind a Kínába irányuló amerikai export, mind pedig az USA-ban eszközölt kínai beruházások területén.⁴⁰ Nem zárható ki, hogy Peking ezeket a korlátozásokat ürügyül használja majd fel a kereskedelmi megállapodás egyes rendelkezéseinek nemteljesítésére.

A WTO megkerülésével tető alá hozott megállapodás kereskedelmi diszkriminációt hordoz magában a harmadik országokkal szemben, s várhatóan ellenlépéseket fog kiváltani.⁴¹ Nagy a valószínűsége annak, hogy az USA-ból származó importja ugrásszerű, 200 milliárd dolláros

⁴⁰ Nem javítja a légkört az sem, hogy Washington globálissá kívánja tenni a Huawei elleni technológiai embargóját az 5G-vel kapcsolatos nemzetbiztonsági rizikóra hivatkozva. Peking azt is rossz szemmel nézi, hogy az amerikai kormány komolyan mérlegeli a kínai polgári légitökelekedésben használt amerikai gyártmányú repülőgépmotorok kiviteli tilalmát is.

⁴¹ Nehezen képzelhető el például az, hogy az Amerikából származó szójaimportnak az egyezményben előírányzott nagy felfutása ne a többi szállító (mindenekelőtt Brazília) rovására valósuljon meg (legalábbis részben).

szintemelését Kína csak importja egy részének más országokból való elterelésével tudja elérni, de még így is fennáll a súlyos alulteljesítés lehetősége. Nem kizárt továbbá az, hogy Kína logisztikai technikákhoz (például az eddig Hongkongon keresztül zajló jelentős re-export közvetlen exporttá váló statisztikai átminősítésével) folyomodik majd az importvállalás formális teljesítése érdekében. A fentiek következtében fennáll az egyezmény szétesésének, s nyomában a kereskedelmi háború kiújulásának a lehetősége.

ÖSSZEFOGLALÁS ÉS KÖVETKEZTETÉSEK

Konceptcionálisan mélyen elhibázott a Trump-kormány áruforgalmi kereskedelmi mérlegre túlzottan fókuszáló, a populista merkantilizmus szintjén mozgó kereskedelmi politikája, amely figyelmen kívül hagyja a strukturális deficit mélyebb, makroökonómiai fundamentumait, nevezetesen a széles megtakarítási-beruházási rést, amelyet elsősorban Amerika trendszerűen hanyatló, alacsony megtakarítása okoz. A szövetségi kormány költségvetési hiányának jelentős növelésével a Trump-kormány saját magának tesz keresztbe a kereskedelmi mérleg tervezett kiigazítása terén. Különösen problematikus a mérlegkorrekció elérése csupán egy országra, Kínára fókuszálva még akkor is, ha az adott ország (Kína), az árukereskedelmi deficit felét teszi ki. A makroökonómiai feltételek változatlansága esetén a Kínával szembeni vámprotekciónizmus a teljes amerikai kereskedelmi hiányt nem csökkenti sem jelentősen, sem tartósan, csupán annak relációs, földrajzi szerkezetét módosítja. A kétoldalú forgalomra és a modern kereskedelempolitikában marginális szereppel bíró, elavultnak tartott vámokra való összpontosítás a világkereskedelem korszerűtlen, a globalizáció előtti Trump-i felfogását tükrözi. Ha tekintetbe vesszük az országhatárokon és kontinenseken átvélő értékláncokat, a Kínában működő amerikai multik hatalmas eladásait a kínai belső piacon, a szolgáltatáskereskedelemben meglévő amerikai többletet, valamint a Hongkongon keresztüli re-exportot, akkor Amerikának nem deficitje, hanem némi többlete van Kínával szemben a gazdasági összkapcsolatok szintjén. Ez a körülmény mindennél jobban bizonyítja a Kínával szemben folytatott amerikai kereskedelmi háború gazdasági megalapozatlanságát és aránytévességet. Amerika magas árat (elmaradt növekedés, bizonytalanabb beruházási környezet, magasabb fogyasztói árak, növekvő agrártámogatás stb.) fizet az általa kirobbantott kereskedelmi háborúért. Trump elnök nem látja, hogy a Kína büntetését és megregulázást célzó importvámokat Amerika végső soron saját magára veti ki, az amerikai vállalati és háztartási fogyasztókra. A kétoldalú háború által okozott károk kiterjednek a világkereskedelmi rendszerre a globális értékláncok (köztük amerikai értékláncok) destabilizálása, a WTO-szabályok negligálása, az unilaterális és diszkriminatív kereskedelempolitika elharapózódása révén. A Trump-kormány eddigi intézkedései az államilag irányított kereskedelem megerősödését vonják maguk után. Mindez korántsem jelenti azt, hogy Kína csupán áldozat, ártatlan bány. Amerikának jogos kereskedelempolitikai kifogásai vannak Kínával szemben az illegális exporttámogatástól kezdve a technológiabeszerezésen keresztül a zárt belső piacig bezárólag. E tekintetben azonban Amerika nincs egyedül, mivel a többi gazdaságilag fejlett ország is ezekkel a kihívásokkal találja magát szemben Kínával kapcsolatban. Washington nyomáspolitikája sokkal hatásosabb lenne, ha a nyugati partnereit egységbe kovácsolva lépne fel Pekinggel szemben az eddig követett, nemzetközi kereskedelmi jogba ütköző egyoldalú büntetővámok és a harmadik országokat diszkrimináló, bilaterális kereskedelmi alkuk. Amerika és Kína között éleződő stratégiai versengés folyik a globális vezető szerepért. Washingtonban ma Kínát tekintik a Pax Americana távlatilag legveszélyesebb kihívójának. Emiatt a Fehér Ház Kínához való viszonyában

egyre inkább a feltartóztatási és biztonságpolitikai prioritások kerekednek felül. Washington a kereskedelmi, beruházási és technológiai kapcsolatokon keresztül is Kína felemelkedésének lassítására és gazdasági gyöngítésére rendezkedett be, s ez a stratégiai vonal nagy valószínűséggel túl fogja élni a Trump-kormányt. Átmeneti tűzszünetek ide vagy oda, nagy tételben nem szabad fogadni a tartós kereskedelmi békére Washington és Peking között.